

PRISLISTE FOR NATURTLTLAG

Beregningerne er baseret på ejendomme, der har fået udført et Naturtjek i 2020 i forbindelse med projektet "Biodiversitet i det nye årti"

PRISLISTE FOR NATURILTAG
er udgivet af

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
SEGES, Plante- & MiljøInnovation
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

Forfattere
Jacob Krog, SEGES
Lisbeth Gliese Jensen, SEGES
Heidi Buur Holbeck, SEGES

Kontakt
Lisbeth Gliese Jensen, SEGES
M +45 2426 3946

December 2021

Design og layout: Connie Vyrztz Pedersen, SEGES

Forsidefoto: Lisbeth Gliese Jensen, SEGES

Denne publikation må kopieres efter aftale med SEGES

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

SIDE	INDHOLD
3	Prisliste for naturtiltag
4	Specifikation af beregninger
6	Stenbunke på sandunderlag
8	Etablering af sø
9	Afgræsning af areal ved minivådområde
10	Etablering af insektvold
12	Flytning af hegn på naturareal
14	Fravalg af grundbetaling på naturarealer

PRISLISTE FOR NATURTILTAG

Dette dokument indeholder en vejledende prisliste over naturtiltag. Beregningerne er baseret på ejendomme, der har fået udført

et Naturtjek i 2020 i forbindelse med projektet "Biodiversitet i det nye årti".

TILTAG	OMKOSTNING
Dyrkningsfri bræmme ved læhegn (2m bræmme på 500 m)	1.430 – 1.850 kr. for 0,1 ha
Stenbunke på sandunderlag	2.500 kr. pr. bunke med sandunderlag
Etablering af sø	0 kr.
Afgræsning af areal ved minivådområde	20 kr. pr. m hegn
Etablering af insektvold	200 - 7.000 kr. pr. 100 meter
Flytning af hegn på naturareal	500 kr.
Fravalg af grundbetaling på naturarealer	

SPECIFIKATION AF BEREGNINGER

DYRKNINGSFRI BRÆMME LANGS LÆHEGN

Formålet med den dyrkningsfri bræmme er at give hegnet plads til at vokse ind mod marken i nogle år, uden at det forstyrrer færdslen på dyrkningsfladen. Samtidig beskytter bræmmen hegnet mod påvirkning fra landbrugsaktiviteterne.

Dyrkningsfri bræmmer kan principielt set etableres som man ønsker det, men for enkeltheds skyld tages udgangspunkt i den vejledende mindstebredde på 1 m for MFO-bræmmer. Det giver mulighed for at den dyrkningsfri bræmme kan anvendes til at opfylde MFO-krav, og derudover er der ikke ret stor effekt af dyrkningsfri bræmmer der er mindre end 1 m bred. Tilsvarende antages det at bræmmen er højst 20 m bred, da det er den maksimale bredde for MFO-bræmmer.

Omkostningerne ved at lave en dyrkningsfri bræmme opgøres på baggrund af arealet der ikke længere dyrkes i bræmmen. En bræmme på 2 m langs et hegn på 500 m vil give et areal på 0,1 ha.

Ophøret af dyrkning betyder at man mister værdien af dækningsbidrag I (bruttoudbytte – stykomkostninger) på arealet.

Dækningsbidrag I i et sædskifte med vårbyg, vinterraps og hvede kan beregnes til ca. 5.000 kr. pr. ha på uvandet sandjord og ca. 9.000 kr. pr. ha på lerjord.

På 0,1 ha vil det tabte dækningsbidrag I udgøre mellem 500 og 900 kr.

Maskinomkostninger og arbejdstid bliver ikke reelt påvirket af at der skal drives 0,1 ha mindre. Derfor indregnes der ikke besparelser på denne del.

Alt efter bræmmens type, bestøverbrak, blomsterbrak, slåningsbrak, vil der være omkostninger til etablering eller slåning af bræmmen.

Udsæd til bestøverbrak og blomsterbrak koster ca. 65 kr./kg og der anvendes mellem 1,2 og 1,5 kg til 0,1 ha. **Dermed bliver prisen mellem 80 og 100 kr. på 0,1 ha.**

Såning kan principielt godt foretages med almindelige såmaskiner, men da udsædsmængden er lille, og bræmmens bredde ikke altid er samme arbejdsbredde som den almindelige såmaskine, kan det være aktuelt at leje en anlægsgartner/maskinstation til opgaven.

Prisen for såningen er estimeret til 2 kr. pr. løbende meter bræmme. Med 500 meter bliver det sat til 1.000 kr. Ved større opgaver kan der forventes lavere priser pr. meter.

Ved at lade hegnet vokse lidt ind over bræmmen kan hegnsklipningen i mange tilfælde ske med lidt større interval end ellers. Det kan give besparelser at gå fra eksempelvis 2 til 4 år mellem hegnsklipning, så længe opgaven stadig kan løses med samme maskintype som man ellers ville anvende, vil der være tale om en halvering af omkostningen til hegnsklipning.

Hvis hegnsklipning koster 600 kr. pr. km og det udføres hvert andet år, vil der kunne opnås en besparelse på 300 kr. pr. km ved kun at klippe hvert fjerde år. **I denne beregning på 500 m hegn vil besparelsen udgøre 150 kr.**

Værdien af at kunne anvende bræmmen til at opfylde MFO-kravet, afhænger af om bræmmen anlægges som MFO-bræmme/MFO-bestøverbrak eller som MFO-slåningsbrak/MFO-blomsterbrak.

MFO-bræmme og bestøverbrak vægter med 1,5:1 i opfyldelse af MFO-kravet, hvor slåningsbrak og blomsterbrak kun vægter med 1:1.

FOTO: LISBETH GLIESE JENSEN, SEGES

Derudover afhænger værdien af bræmmen af, om MFO-kravet allerede opfyldes med efterafgrødevirkemidler, som samtidig løser krav til pligtige- eller husdyrefterafgrøder.

Der er en stor grad af sikkerhed i at løse MFO-kravet med sted-faste virkemidler som bræmme/bestøverbrak/blomsterbrak/slåningsbrak i forhold til almindelige efterafgrøder. Men den konkrete værdi af arealet som MFO-bræmme er ikke indregnet i denne beregning.

	OMKOSTNING PÅ 0,1 HA
Tabt dækningsbidrag I	500 – 900 kr.
Udsæd til blomsterblanding	80 – 100 kr.
Såning af blomsterblanding	1.000 kr.
Sparet hegnsklipning	-150 kr.
Værdi af areal til at løse MFO-krav	Ikke beregnet
Samlet omkostning	1.430 – 1.850 kr.

STENBUNKE PÅ SANDUNDERLAG

Stenbunken kan fungere som levested for en bred vifte af dyr, planter og svampe. Insekter kan bo i huller mellem stenene. Planter og mosser kan spire i de små sprækker og revner, og mange sjældne stenboende laver kan stortrives på solbeskinnede og fritliggende sten.

Placer stendynge et sted hvor den er solbeskinnede, da stendynge på denne måde er mere attraktiv som levested for insekter og krybdyr. Gerne et sted på næringsfattig jordbund, for at undgå at stendynge vokser til i græs, tidsler og brændenælder. Det er ligeledes en fordel at placere stendynge i nærheden af eksisterende natur, eksempelvis et læhegn eller lignende, så dyrene kan indvandre herfra. Undgå af sprøjte og gødske tæt ved stendynge. Er der ingen næringsfattig jord på ejendommen, kan du med fordel få fat i noget sand eller lignende som underlag for stenbunke.

Den almindelige samling af marksten, leverer som regel en rigelig mængde af sten til bunken. Dermed er det udelukkende underlaget der kan være forbundet med en reel omkostning.

Den mest enkle løsning er at indkøbe 6-7 m³ sand, og lægge det ud i et jævnt lag på 20 cm tykkelse.

Udgift til sand kan variere alt efter hvor man bor, men er her sat til 2.000 kr.

Planering i 20 cm lag, kan klares med frontlæsser/læssemaskine, og er sat til **500 kr. inkl. arbejds løn.**

Alt efter hvor stor en mængde sten der skal flyttes fra eksisterende stenbunke, til den nye placering, skal der også indregnes tid til læssemaskine og eventuelt traktor m. vogn.

Såfremt stenbunken blot fyldes op med årets samlede sten løbende, vil dette ikke være en reel omkostning.

	BELØB, KR.
6-7 m ³ sand	2.000 kr.
Planering af sandunderlag	500 kr.
Flytning af sten til nyt underlag	ikke beregnet
Samlet omkostning for sandunderlag til stenbunke	2.500 kr.

ETABLERING AF SØ

FOTO: DAVID BÆKBY HOUBORG

Der kan være mange forskellige ønsker i forbindelse med at etablere små søer på ejendommen.

Dette eksempel baserer sig på marker, hvor der er områder der ikke vil kunne blive tilstrækkeligt tørt til at dyrke det almindeligt. Der er etableret 4 forskellige søer i varierende størrelser fra 700 til 1.200 m².

Søen er gravet ud med en bæltegravemaskine, jorden er jævnet ud i området omkring søen. Søen er etableret med en dybde på ca. 1m. Der er krav om at der skal være konstant vandspejl.

Projekteringen af søen er sket af en privat rådgiver, som har stået

for ansøgning til kommune og ansøgning om tilskud fra naturstyrelsen. Tilskuddet kan være op til 15.000 kr. Læs mere om tilskud på [naturstyrelsens hjemmeside](#).

Tilskuddet har været tilstrækkeligt til at dække både rådgivning og udgravning. Dermed har **omkostningerne til etablering af sø været 0 kr.**

I planlægningen er det vigtigt at holde styr på søernes placering i forhold til eksisterende dræn. Omlægning af dræn kan blive en væsentlig omkostning, som vil fordyre projektet udover tilskuddets ramme.

	BELØB, KR.
Etablering af sø med gravemaskine inkl. rådgivning	Mindre end 15.000 kr.
Tilskud til etablering af sø fra aturstyrelsen	Op til 15.000 kr.
Samlet omkostning for etablering af sø	0 kr.

AFGRÆSNING AF AREAL VED MINIVÅDOMRÅDE

Dette er et eksempel fra en bedrift, hvor der er oprettet et minivådområde i umiddelbar nærhed af græsmarker som allerede afgræsses. Græsarealet omkring minivådområdet er på ca. 1,5 ha og udlagt fordi stejlt terræn mod minivådområdet gjorde det svært at fortsætte den almindelige drift.

Arealet er blevet indlemmet i hegningen, og dyrene afgræsser således hele området omkring bassinerne, dog med afstand til brinken.

Omkostningerne til at medtage minivådområdet i indhegningen er nyt hegn omkring græsarealerne der omkranser minivådområdet.

Der er etableret 1.200 m nyt hegn. Dette er sat til **20 kr. pr. m**, og omkostningen er 24.000 kr. Arealet, der indhegnes, er på 2,2 ha, minivådområdet udgør 0,7 ha, hvorved hegningen i sig selv koster ca. 7.500 kr. pr. ha i etablering. Med 20 års levetid og en rente på 5 %, svarer det til **1.925 kr. pr. ha om året i omkostning til hegn**.

Hegnet er langt i forhold til det indhegnede areal, hvilket giver en forholdsvis høj omkostning pr. ha.

Græsareal omkring minivådområdet var allerede taget ud af drift for at etablere minivådområdet, derfor indregnes der ikke et tabt dækningsbidrag fra arealet i omkostningen. Dette tab hører til omkostningen ved at etablere minivådområdet. Anvendelsen af arealet som afgræsning nær småbiotoper som hegn og minivådområde er naturmæssigt blot en mulighed for at udnytte et ellers uproduktivt areal og skabe buffer for den eksisterende natur i området.

	BELØB, KR.
Indhegning 1.200 m á 20 kr./m	24.000 kr.
Levetid	20 år
Rente	5 %
Årlig omkostning	1.925 kr./ha

ETABLERING AF INSEKTVOLD

Jorddiger og insektvolde kan være fine småbiotoper i landskabet. Fordi disse biotoper ikke omlægges, har de høj værdi som levested for blandt andet de vilde bier. Sådanne blomsterrige biotoper har en langt højere naturværdi end for eksempel blomsterstriber som udsås, fordi de ofte er mere permanente. At en biotop får lov at ligge i lang tid, giver typisk flere arter og levesteder. Det er gavnligt for biodiversiteten hvis digerne omfatter store enkeltstående træer. Undgå påvirkning fra jordbehandling og gødning, da det påvirker levestedet negativt og reducerer antallet af forskellige blomster. Vent med at slå digerne til efter blomsterne er afblomstrede og har sat frø, så sikrer man føde til insekterne samt planternes overlevelse.

Der skal skabes en forhøjning på maksimalt 0,5 m over terræn, som efterlades urørt til insekterne.

Der kan udsås en blomsterblanding på insektvolden, men der er ikke noget egentligt krav til plantedække, så længe arealet holdes fri for opvækst af vedplanter.

Den mest enkle etablering af en insektvold sker ved at pløje to furer sammen. Det er hurtigt klaret og skaber en tilstrækkelig forhøjning, som også er enkel at fjerne igen på et senere tidspunkt. Tidsforbruget ved en sammenpløjning på 100 m er ikke ret stort, særligt ikke hvis det sker når ploven alligevel er i gang på nærliggende mark. **Omkostningen er vurderet til at være mellem 200 og 800 kr. pr. 100 m insektvold.**

Hvis man ønsker at have en vold der er højere end blot sammenpløjningen kan det gøres med en kombination af plov og dozerblad.

Først laves en sammenpløjning der skaber en lille forhøjning, dernæst skræbes ekstra jord sammen med dozerblad. Tidsforbruget ved dette er væsentligt større, hvorved etableringsomkostningen også stiger. Da der skal flyttes en del jord sammen i volden går der ca. en dags arbejde med mand og traktor pr. 100 meter insektvold. Dette er sat til **4.500 kr. pr. 100 m insektvold ved etablering med plov og dozerblad.**

Insektvolden kan beskyttes yderligere ved at lave en blomsterbræmme langs volden, hvor der udsås en blomsterblanding med hjemhørende arter.

Udsæd til blomsterbræmmen koster ca. 65 kr./kg og der anvendes mellem 1,2 og 1,5 kg til 0,1 ha.

Med 4 meter bræmme på hver side af insektvolden bliver der et areal på 800 m², og dermed et forbrug på 1-1,2 kg pr. 100 m insektvold. **Omkostning til udsæden bliver mellem 65 og 80 kr.** Bræmmen etableres med plov og almindelig såmaskine. Der går ikke ret mange maskintimer, da arealet er småt, derfor er der sat 2 traktortimer på og 8 mandetimer. Samlet er **arbejde og maskiner sat til 2.400 kr.** for 100 m insektvold. Samlet er **udsæd og maskiner prissat til 2.500 kr.** for 100 m insektvold.

VEDLIGEHOOLD

Efterfølgende vedligehold består af slåninger, hvor materialet eventuelt fjernes, så næringsniveauet kan reduceres, hvis der er behov for det.

Slåning tager ca. 2 timer pr. 100 meter insektvold, og er sat til **400 kr. pr. 100 m insektvold for vedligehold.** Alt efter bevoksningen på insektvolden kan det være nødvendigt at slå volden en eller to gange pr. år. Efter en årrække er det muligt at vente 2-3 år med slåning

Samlet er etableringen af vildtbræmmen vurderet til følgende omkostninger

	KR. PR. 100 M INSEKTVOLD
Etablering med plov	200 – 800 kr.
Etablering med plov og dozerblad	4.500 kr.
Etablering af bræmme langs vold	2.500 kr.
Etablering af insektvold og bræmme i alt	7.000 kr.

FOTO: LISBETH GLIESE JENSEN, SEGES

FLYTNING AF HEGN PÅ NATURAREAL

Efter naturtjek på ejendommen, blev det besluttet at inddrage en del af et læhegn i folden der afgræsses af kreaturer.

I praksis har det betydet at det læhegn som tidligere lå som en adskillelse af folden, nu blot er en integreret del af folden. Hegnet omkring læhegnet er taget ned, og i den ene ende af folden går der nu et hegn igennem læhegnet.

Gevinsten for dyrene er at der er læ og ly inde i læhegnet. Dyrernes slid på træer og buske i hegnet er en gevinst for insekterne.

Det har taget 2 timer at samle hegnsmateriale ind, og etablere hegnet gennem læhegnet. Inkl. maskiner til transport af hegnsmateriale er den samlede omkostning vurderet til **500 kr.**

	BELØB, KR.
Indsamling af hegnsmateriale og opsætning af tråd gennem hegn	500 kr.

FOTO: LISBETH GLIESE JENSEN, SEGES

FOTO: LISBETH GLIESE JENSEN, SEGES

FRAVALG AF GRUNDBETALING PÅ NATURAREALER

TILSKUDSSATSER FOR PLEJGRÆS

Tilsagn 67, græsning: 1.650 kr./ha, med mulighed for grundbetaling

Tilsagn 66, græsning: 2.600 kr./ha, uden mulighed for grundbetaling

Fravalget af grundbetaling betyder umiddelbart at den samlede støtte falder ca. 850 kr. pr. ha, da plejegræs på arealer uden grundbetaling kun er 950 kr. højere, mens grundbetalingen og grøn støtte på ca. 1.800 kr. bortfalder.

Der er som udgangspunkt tre formål med at fravælge grundbetaling på naturarealerne.

1. Færre krav til arealernes tilstand ved kontrol.
2. Mulighed for at vælge kontrol ved fast græsningstryk frem for kontrol ved synlig afgræsning.
3. Mulighed for at medtage flere arealer og bedre mulighed for store folde.

FOTO: LISBETH GLIESE JENSEN, SEGES

Forenkling i reglerne og bedre mulighed for at tilgodese biodiversiteten er de væsentligste årsager til at fravælge grundbetalingen. Den økonomiske konsekvens afgøres af individuelle forhold. Hvis der i udgangspunktet er 50 ha med grundbetaling og plejegræstilsagn vil det årlige tilskud falde ca. 42.500 kr. Mulighederne for at indhente en del eller hele tabet, kan ske ved at der spares omkostninger til:

- Afpudsning af arealer forud for kontrol (værdi ca. 200 kr. pr. ha)
- Flytning af dyr mellem folde for at sikre tilstrækkeligt græsningsstryk for at leve op til kontrol

- Udvide arealet med plejegræs om muligt

Hvis det tabte beløb skal indhentes alene med udvidelse af arealet, kræver det i eksemplet med 50 ha, en udvidelse på ca. 16 ha, svarende til 33 pct.

Hvis der ikke afpudses arealer eller flyttes dyr for at leve op til kontrol, er der ikke noget besparelspotentiale på dette. Derfor er muligheden ikke nødvendigvis givtig for alle. Men værd at overveje, hvis der er både besparelser og forenklinger at hente.

SEGES skaber løsninger til fremtidens landbrugs- og fødevarerhverv. Vi udvikler forretningsmuligheder i tæt samarbejde med vores kunder, forskningsinstitutioner og virksomheder over hele verden. SEGES er en del af Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.

Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
SEGES
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

+45 8740 5000
info@seges.dk
seges.dk

